

ХАРАКТЕРИСТИКА НЕТЕЛЕЙ ТА КОРІВ-ПЕРВІСТОК РІЗНИХ ПОРІД В ЗОНІ ПОЛІССЯ І ЛІСОСТЕПУ ЖИТОМИРЩИНИ

А. С. Ревунець

Житомирський національний агроекологічний університет

Досліджено відтворення поголів'я великої рогатої худоби чотирьох порід у п'яти господарствах племрепродукторах та племзаводах зони Полісся і Лісостепу Житомирщини. Не виявлено залежності між віком 1-го отелення в $32,6 \pm 5,1$ міс. і продуктивністю 5156 кг за 305 днів лактації корів-первісток української молочної чорно-рябої породи та симентальської породи — $29,5 \pm 8,1$ міс. та 5390 кг молока, відповідно сервіс-періодом $137,8 \pm 7,8$ та $99,2 \pm 1,6$ днів, індекс осіменінням $2,1 \pm 1,5$ та $2,0 \pm 2,5$.

Ключові слова: НЕТЕЛІ, КОРОВИ-ПЕРВІСТКИ, СУХОСТІЙНИЙ ПЕРІОД, СЕРВІС-ПЕРІОД, ІНДЕКС ОСІМЕНІННЯ, ТІЛЬНІСТЬ, ОТЕЛЕННЯ, ПРОДУКТИВНІСТЬ, ЗАПУСК

Зростання економіки України неможливе без розвитку сільського господарства і перш за все галузі молочного скотарства, що дало б можливість запрацювати всій переробній промисловості України і не тільки. У більшості областей України, в тому числі і на Житомирщині, маємо все необхідне для розвитку молочного і м'ясо-молочного скотарства — починаючи від природно-кліматичних умов, сільськогосподарських угідь (пасовищ) та створення достатньої кормової бази, потужну молокопереробну промисловість та доступ до найновіших світових технологій в цій галузі [7–9].

Реальний стан речей, як на Україні, так і в Житомирській області, ще дуже далекий від потенційно можливого. Перш за все дається взнаки тенденція до зменшення поголів'я молочної худоби. Нині поголів'я корів у всіх категоріях господарств Житомирщини зменшилось, а також знизилось виробництво обсягів тваринницької продукції [1].

Враховуючи наведене, необхідно приділяти особливу увагу розвитку молочного скотарства, інакше молочна галузь стане банкрутом. Тривалість біологічного циклу розвитку молодняку великої рогатої худоби, повільний темп розмноження тварин, низька окупність матеріальних і фінансових витрат засвідчує про тривалий період відродження молочної галузі [3]. До того ж успішну реалізацію галузевої програми розвитку молочного скотарства України та Житомирської області до 2015 року гальмують такі фактори, як домінування стихійних процесів на ринку молока і молокопродуктів, низькі реалізаційні ціни на молоко, занедбаний стан кормо-виробництва, погіршення генетичних якостей худоби. Відсутність підтримки виробництва спричинило зменшення кількості поголів'я великої рогатої худоби, зниження якісних методів підбору, вирощування ремонтних телиць [6]. Акушерсько-гінекологічні захворювання, неплідність і яловість корів, які наносять значних економічних збитків господарствам через недоотриманих приплоду, зниження продуктивності, додаткові затрати на лікування та передчасну вибраковку тварин [2, 4, 8], мають широке розповсюдження.

Метою дослідження було вивчення відтворювальної здатності та молочної продуктивності корів-первісток у господарствах племрепродукторах та племзаводах у зоні Полісся і Лісостепу Житомирщини.

Матеріали і методи

Матеріалом для дослідження була інформація про відтворну здатність і молочну продуктивність 752 голів нетелей та корів-первісток української та голштинської чорно-

рябої, української червоно-рябої, симентальської породи, які знаходяться в Попільнянському та Ємільчинському районі (табл.). Господарства укомплектовані голштинізованими тваринами української чорно-рябої та української червоно-рябої молочної породи, чистопородними голштинами та симентами, завезеними з кращих репродукторів держави та одержаними в господарствах від голштинських плідників зарубіжної селекції.

Оцінку корів-первісток проводили за молочною продуктивністю і відтворною здатністю. Надій молока від корови-первістки обчислювали за результатами щомісячних контрольних доїнь протягом 305 днів. Відтворну здатність корів-первісток вивчали за станом нетелей перед отеленням, віком 1-го отелення, тривалістю сервіс-періоду, індексом осіменіння.

Результати й обговорення

Житомирська область характеризується сприятливими умовами для розведення великої рогатої худоби молочною напрямку продуктивності. У структурі сільськогосподарських угідь області питому вагу займають природні луки і пасовища. У кормовому кліні важливе місце посідають фуражні кормові культури та багаторічні трави. Наявність великих площ під природними травостоями, помірний клімат, порівняно низька щільність населення сприяють розвитку молочної скотарства.

За нашими спостереженнями, в господарствах у зоні Полісся і Лісостепу Житомирщини, рівень надоїв і відтворювальна здатність корів-первісток залежить від багатьох факторів: генотипу тварин, умов їх годівлі і утримання, досвіду і практичних навиків техніки штучного осіменіння, якості використаної сперми племінних бугаїв плідників та інших факторів.

При вивченні молочної продуктивності виявлено, що за 305 днів лактації від корів-первісток симентальської породи в ПАФ «Єрчики» надоєно 5390 кг молока, української молочної чорно-рябої у ПОСП «Зірка» — 2800 кг, у ПСП «Україна» — 4502 кг, у ПСП «Саверці» — 4495 кг, у ПАФ «Єрчики» — 4735 кг, а голштинської чорно-рябої у ДГ «Рихальське» — 4057 кг, у ПАФ «Єрчики» — 7027,7 кг. У цілому в ПАФ «Єрчики» від 11 гол. (35,4 %) високопродуктивних корів симентальської породи, 16 гол. (19,5 %) української молочної чорно-рябої породи за шість, сім лактацій найвищий удій отримали за четверту і п'яту лактацію. Порівняння продуктивності цих двох порід проводили, починаючи з інтенсивного роздоювання та врахування умов годівлі і утримання.

Корів чорно-рябої голштинської породи в ПАФ «Єрчики», від яких за перші 305 днів лактації одержали 7027,7 кг молока, використовували лише 2–3 лактації, а української червоно-рябої породи з молочною продуктивністю за першу лактацію — 4735 кг, використовували 2–4 лактації.

Доведено, що сухостійний період має велике значення для збереження здоров'я корови, її відтворних функцій, впливає на рівень продуктивності й одержання якісного потомства.

Відносно того, якою повинна бути тривалість сухостійного періоду, єдиної думки немає. Одні вважають, що він повинен бути якнайдовшим, а інші, навпаки, за його скорочення до 10–15 днів [5]. Окремі автори переконують в тому, що його тривалість повинна бути не менше 3–4 місяців. Проте, практика свідчить, що за нормальних умов утримання, повноцінної годівлі потреби в такому тривалому сухостійному періоді немає.

Тривалість сухостійного періоду у корів залежить від багатьох факторів — віку, продуктивності, рівня годівлі, здоров'я тощо. Як правило, тільки корів, незалежно від продуктивності запускають за 45–60 днів до отелення, а первісток й високопродуктивних — за 65–70 днів, дотримуючись при цьому суворо індивідуального підходу до кожної тварини.

Такий відпочинок забезпечує отримання життєздатних, міцних телят і високу молочну продуктивність корів після отелення.

Таблиця

Характеристика нетелей та корів-первісток різних порід зони Полісся і Лісостепу Житомирщини

Показники	Господарство, порода							
	ДГ «Рихальське», голштин. чорно-ряба	ПОСП «Зірка», укр. чорно-ряба	ПСП «Україна», укр. чорно-ряба	ПСП «Саверці», укр. чорно-ряба	ПАФ Єрчики			
					Голштинська Чорно-ряба	Українська чорно-ряба	Українська червоно-ряба	Австрійський симентал
Досліджено нетелей і корів-первісток	118	57	128	130	128	82	78	31
Період сухостою, днів	77,4±3,8	65,5±6,3	66,4±4,1	64,1±4,2	68,4±4,1	56,4±5,4	65,1±5,4	71,2±8,1
Вік першого отелення, міс	33,5±4,3	24,8±5,7	30,1±4,0	31,9±4,0	30,2±4,0	32,6±5,1	25,6±4,9	29,5±8,1
Сервіс-період, днів	158,3±8,8	114,5±5,4	103,7±1,7	102,4±1,3	153,3±7,9	137,8±7,8	115±4,7	99,2±1,6
Індекс осіменіння	2,6±1,4	2,0±1,8	2,4±1,3	2,0±1,2	2,8±1,4	2,1±1,5	2,7±1,8	2,0±2,5
Надій за 305 днів	4057	2800	4502	4495	7027,7	5156	4735	5390

За дослідженнями (табл.), період сухостою для нетелей тривав у ДГ «Рихальське» 77,4±3,8 днів, ПОСП «Зірка» — 65,5±6,3 днів, ПСП «Україна» — 66,4±4,1 днів, ПСП «Саверці» — 64,1±4,2 днів, у ПАФ «Єрчики» для породи чорно-рябих голштинів — 68,4±4,1 днів, української чорно-рябої — 56,4±5,4 днів, української червоно-рябої 65,1±5,4 днів. Особливу увагу звертали на підготовку нетелей до отелення. З них за 65,1–77,4 днів до запланованого отелення них було сформовано окремі групи, яким, починаючи з перших днів після формування груп, проводили масаж вим'я, а за 30 днів до отелення припиняли його і разом з тим привчали їх до шуму працюючих доїльних апаратів. Нетелей протягом цього часу утримували на раціонах сухостійних корів і двічі на день надавали їм моціон до 4 годин на прифермерських вигульних майданчиках.

У групах нетелей, які систематично користувалися прогулянками, де працювали досвідчені і добросовісні доярки, майже не було ускладнень перебігу отелення. Від них одержали життєздатний, міцний, добре розвинений молодняк.

Від віку першого отелення тварин залежить частота ускладнень, які зустрічаються під час отелення, продуктивність в першу лактацію і тривалість господарського використання. У всіх піддослідних господарствах племрепродукторах та племзаводах з вирощування нетелей вік 1-го їх отелення в зоні Полісся становив у ДГ «Рихальське» — 33,5±4,3 міс, ПОСП «Зірка» — 24,8±5,7 міс., а в Лісостеповій зоні в ПСП «Україна» — 30,1±4,0 міс., ПСП «Саверці» — 31,9±4,0 міс., ПАФ «Єрчики» чорно-рябих голштинів 30,2±4,0 міс., української чорно-рябої — 32,6±5,1 міс., української червоно-рябої — 25,6±4,9 міс., симентальської — 29,5±8,1 міс. Найстарший вік корів-первісток з терміном пізнього осіменіння телиць в ДГ «Рихальське» можна пояснити недоліками вирощування ремонтних теличок молочного віку до 6 міс. і післямолочного віку до 6–12 міс., та телиць парувального віку 12–18–24 міс. У ПОСП «Зірка» з ремонтних телиць формували гурти, випускали на пасовище і осіменяли шляхом вільного парування. Нетелі української червоно-рябої породи у ПАФ «Єрчики», які були завезені із Чернівецької області, мали середню і вищу вгодованість, але протягом 30–40 днів після отелення дуже скоро її втрачали, і 11,5 % вибувало за причин післяотельних ускладнень та хвороб кінцівок.

Оптимальним був вік 1-го отелення нетелей симентальської породи — $29,5 \pm 8,1$ міс., сервіс період $99,2 \pm 1,6$ днів та індекс осіменіння $2,0 \pm 2,5$, а у нетелів української молочної чорно-рябої породи ці показники становили $30,1 \pm 4,0$ міс. у ПСП «Україна», $31,9 \pm 4,0$ міс. у ПСП «Саверці», про що відповідно і свідчить сервіс-період цих груп корів-первісток $103,7 \pm 1,7$ та $102,4 \pm 1,3$ днів та індекс осіменіння $2,4 \pm 1,3$ та $2,0 \pm 1,2$.

Не виявлено залежності між віком першого отелення, сервіс-періодом та індексом осіменінням у нетелів та корів-первісток української молочної чорно-рябої породи, що знаходилися в різних господарствах Полісся і Лісостепу Житомирщини. У тварин голштинської чорно-рябої породи в ДГ «Рихальське», наприклад, вік 1-го отелення становив: $33,5 \pm 4,3$ міс., сервіс-період — $158,3 \pm 8,84$ дні та індекс осіменіння $2,6 \pm 1,4$, відповідні показники були в ПАФ «Єрчики» вік 1-го отелення — $30,2 \pm 4,0$ міс., сервіс-період $153,3 \pm 7,9$ днів, індекс осіменіння $2,8 \pm 1,4$.

Висновки

1. Формування груп нетелей різних порід для роздоювання в господарствах Житомирщини повинно відбуватися в межах від 65,1 до 77,4 днів до отелення.

2. Між віком 1-го отелення в $32,6 \pm 5,1$ міс. і продуктивністю 5156 кг за 305 днів лактації корів-первісток української молочної чорно-рябої породи та симентальської породи — $29,5 \pm 8,1$ міс. та 5390 кг молока, відповідно сервіс-періодом $137,8 \pm 7,8$ та $99,2 \pm 1,6$ днів, індекс осіменінням $2,1 \pm 1,5$ та $2,0 \pm 2,5$ залежності не виявлено.

3. Максимальний термін господарського використання в умовах Лісостепу Житомирщини сім лактацій витримують тільки 35,4 % корів симентальської породи та 19,5 % української молочної чорно-рябої породи.

Перспективи подальших досліджень. Передбачено проведення акушерсько-гінекологічної диспансеризації поголів'я нетелей і корів-первісток у господарствах племрепродукторах та племзаводах з метою виявлення причин неплідності і розробки заходів її профілактики.

A. S. Revunets

CHARACTERISTICS OF HEIFERS AND FIRST CALVING COWS OF VARIOUS BREEDS IN POLISSYA AND FOREST-STEPPE ZHITOMIR REGION

S u m m a r y

The reproduction of cattle of four breeds in 5 farms-reproducers and breeding factories of Polissya and Forest-Steppe of Zhitomir area were investigated. The dependence was not determined between age of the first calving in $32,6 \pm 5,1$ months and hatchability of 5156 kg for 305 days of lactation of the first-calving cows of Ukrainian dairy black-motley and Simmental breed — $29,5 \pm 8,1$ month and 5390 kg of milk correspondingly with the service-period $137,8 \pm 7,8$ and $99,2 \pm 1,6$ days, an index of fertilization $2,1 \pm 1,5$ and $2,0 \pm 2,5$.

A. C. Ревунец

ХАРАКТЕРИСТИКА НЕТЕЛЕЙ И КОРОВ-ПЕРВОТЕЛОК РАЗНЫХ ПОРОД В ЗОНЕ ПОЛЕСЬЯ И ЛЕСОСТЕПИ ЖИТОМИРЩИНЫ.

А н н о т а ц и я

Исследовано воспроизводство поголовья крупного рогатого скота четырех пород в 5 хозяйствах-племярепродукторах и племязаводах зоны Полесья и Лесостепи Житомирщины. Не определено зависимости между возрастом первого отела в $32,6 \pm 5,1$ и продуктивностью 5156 кг за 305 дней лактации коров-первотелок украинской молочной черно-пестрой породы и симментальской породы — $29,5 \pm 8,1$ мес. и 5390 кг молока, соответственно сервис-периодом $137,8 \pm 7,8$ и $99,2 \pm 1,6$ дней, индекс осеменения $2,1 \pm 1,5$ и $2,0 \pm 2,5$.

1. Бурлака В. А. Відновлення тваринництва на Житомирщині / В. А. Бурлака // Тваринництво України. — 2008. — № 11. — С. 2–5.

2. Любецький В. Й. Післяродовий ендометрит у корів (клініко-експериментальні дані) : автореф. дис. здобуття наук. ступеня докт. вет. наук: спец. 16.00.07 — ветеринарне акушерство, 16.00.03 — ветеринарна мікробіологія і вірусологія / В. Й. Любецький. — Київ, 1998. — 37 с.

3. Любецький В. Й. Стимуляція післяродової інволюції матки та синхронізація охоти у корів / В. Й. Любецький, М. М. Гуль // Наук. вісник націон. ун-ту біоресурсів і природокористування України. — Київ, 2009. — Вип. 136. — С. 317–322.

4. Молочна та молокопереробна промисловість: «Україна 2007» / Пром. орг. «Асоціація Український клуб аграрного бізнесу». — К. : Логос, 2008. — 232 с.

5. Можилевський П. Л. Продовження строків використання високопродуктивних корів / П. Л. Можилевський. — К. : «Урожай», 1989. — 138 с.

6. Ревунець А. С. Розвиток молочного скотарства в регіоні / А. С. Ревунець // Тваринництво України. — 2008. — № 11. — С. 9–11.

7. Яблонський В. А. Проблеми відтворення тварин на рубежі XXI століття / В. А. Яблонський // Науковий вісник НАУ. — 2000. — Вип. 22. — С. 75–77.

8. Яблонський В. А. Більше уваги організації відтворення тварин / В. А. Яблонський, В. Й. Любецький // Вет. медицина України. — 2002. — № 5. — С. 32–33.

9. Яблонський В. А. Проблеми відтворення тварин / В. А. Яблонський, В. Й. Любецький // Вет. медицина України. — 2007. — № 3. — С. 42–43.

Рецензент: доцент кафедри анатомії і гістології Житомирського національного агроєкологічного університету Кропивницький Ф. І.